

อำนาจสมัยใหม่ในเครื่องแบบนักเรียนไทย

นายสุวัฒน์ บุญเคลือบ¹

Suwatt Boonklerb

นงเยาว์ เนาวรัตน์²

Nongyao Nawarat

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างชุดเครื่องแบบนักเรียนกับอำนาจในบริบทโรงเรียนรัฐบาลในประเทศไทย การใส่เครื่องแบบนักเรียนนั้นมีประวัติและมโนทัศน์หรือไม่อย่างไร โดยผู้เขียนได้เลือกใช้มโนทัศน์ในการศึกษาเอกสารจากเรื่อง ชีวอำนาจ (biopower) ของ มิเชล ฟูโกต์ว์ ซึ่งแนวคิดนี้ได้กลายเป็นเครื่องมือแห่งอำนาจยุคใหม่ เพื่อการควบคุมคนในสังคม โดยการสร้างกลไกเพื่อให้ผู้ถูกควบคุมอยู่นั้นมีลักษณะเหมือนกำลังถูกควบคุมให้อยู่ในระเบียบขององค์อธิปัตย์เป็นอำนาจที่เข้ามาควบคุมกำกับเหนือร่างกายที่ โดยวิธีการดำเนินการศึกษาผู้เขียนได้ศึกษาจากหนังสือ วารสาร บทความออนไลน์ ถึงกระแสของการใส่เครื่องแบบนักเรียนทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ ผลการศึกษาพบว่า เครื่องแบบนักเรียนได้เข้ามามีบทบาทในสังคมไทย ในสมัยรัชกาลที่ 5 ที่ทรงได้ปฏิรูประบบการศึกษาของประเทศไทย เพื่อให้เกิดการบริหารประเทศได้ง่ายขึ้น จึงมีการกำหนดกระทรวงธรรมการและพระราชบัญญัติขึ้น เพื่อให้ การเรียนในโรงเรียนมีเพื่อตอบสนองจุดประสงค์ในการพัฒนาประเทศสมัยนั้น ซึ่งการแต่งเครื่องแบบ ก็เพื่อควบคุมประชากรที่เป็นระดับนักเรียนที่ต่อมากลุ่มจบการศึกษาจะกลายมาเป็นข้าราชการเพื่อพัฒนาประเทศ ในปัจจุบันหน้าที่ของเครื่องแบบได้เพิ่มขึ้นจากระบบเศรษฐกิจที่เติบโต เครื่องแบบนักเรียนมิได้มีหน้าที่เพียงผลิตข้าราชการ แต่ยังผลิตคนที่ประกอบอาชีพอื่นๆได้ เครื่องแบบนักเรียนเป็นการกำหนดอำนาจ สิทธิหน้าที่ ของสังคมในโรงเรียน เพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและผู้เรียนมีประสิทธิผลทางการเรียนที่ดีได้โดยการมีวินัยในตนเองอย่างมีนัยสำคัญ

คำสำคัญ เครื่องแบบนักเรียน, ชีวอำนาจ, ระเบียบวินัย, อำนาจสมัยใหม่

¹สาขาวิชาการศึกษา วิชาเอกพหุวัฒนธรรมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 50200

*Corresponding author : suwattb@gmail.com

² รองศาสตราจารย์ ดร.นงเยาว์ เนาวรัตน์ หัวหน้าศูนย์พหุวัฒนธรรมและนโยบายการศึกษา สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
หัวหน้าภาควิชาพื้นฐานและการพัฒนาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Abstract

The primary objective of this article “The Hidden Power of School Uniform” is an attempt to understand the relationship between student uniform and the point of wearing school uniform in Thailand especially in the public school. The Secondary objectives are to find the history and the important of wearing school uniform. This article pay particular attention through the content under the concept of “Bio-power”, written by Michel FOUCAULT, a French famous philosopher, historian of ideas, social theorist, philologist and literary critic. His theories addressed the relationship between power and knowledge, and how they are used as a form of social control through social institutions likes a school public. This article was reviewed by a historical School uniform in Thailand, a meaning of education and analyzed articles about a recently perspective of wearing uniform in Thailand, England and United States. This review indicates that School uniform was appeared in the edge of Siam; King Rama X, one of his purposes was to develop an education system. School public was taught a student to be a government employee so the Uniform was an innovation to control a school function and structure. However as a present there are schools that not have an objective to produce their student to be a government officer, thus the purpose of school uniform was changed but School uniform is still use to control a discipline of student that have an effect to a school-record significantly.

Keyword: School Uniform, bio-power, discipline, Modern Power

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงของยุคสมัยก่อให้เกิดแรงกดดันในระบบการศึกษาของประเทศไทย ยุคที่ข่าวสารและข้อมูลต่างๆมีการส่งต่ออย่างรวดเร็ว สังเกตถึงกระแสสังคมในช่วงเวลาเปิดภาคเรียน การศึกษาของโรงเรียนมัธยมหลายๆโรงเรียน ได้มีกระแสวิพากษ์เรื่องระเบียบวินัย การแต่งกายของนักเรียนต่างๆ มากมาย อาทิ ทรงผมที่ยาวจนผิดระเบียบ กุ้งเท้าที่ผิดระเบียบ จึงทำให้ผู้ศึกษาสนใจประเด็นที่ว่า “จุดประสงค์ของการใส่เครื่องแบบนักเรียนคืออะไร และปัญหาเรื่องการแต่งกายผิดระเบียบมีผลต่อผลการเรียนของนักเรียน หรือไม่”

ปัจจุบันการศึกษาในประเทศไทยกำลังอยู่ในช่วงของการปฏิรูปการบริหารจัดการทางการศึกษา โดยคณะกรรมการความสงบแห่งชาติ ซึ่งถือได้ว่าเป็นช่วงสำคัญอีกช่วงหนึ่ง หลังการเปลี่ยนแปลงการศึกษาครั้งใหญ่ในสมัยรัชกาลที่ 5 ที่มีการจัดระบบการศึกษามีการตั้งโรงเรียนขึ้นเป็นแห่งแรก ซึ่งจุดมุ่งหมายของการศึกษาในระดับประเทศเป็นการยกระดับคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ให้มีคุณภาพ เท่าเทียมและทั่วถึง โดย (1) ปฏิรูประบบบริหารจัดการทางการศึกษา โดยปรับระบบบริหารจัดการการศึกษาใหม่เพื่อสร้างความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ (Accountability) (2) ปฏิรูประบบการคลังด้านการศึกษา เพื่อเพิ่มคุณภาพและประสิทธิภาพการจัดการศึกษาโดยการจัดสรรงบประมาณตรงสู่ผู้เรียน ส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากภาคเอกชนในการจัดการศึกษา (3) พัฒนาคุณภาพครูทั้งระบบ ตั้งแต่กระบวนการผลิต สรรหา และการคัดเลือกให้ได้คนดีคนเก่ง รวมทั้งระบบการประเมินและรับรองคุณภาพที่เน้นผลลัพธ์จากตัวผู้เรียน และ (4) ปฏิรูประบบการเรียนรู้ โดยมุ่งจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างสมรรถนะกำลังคนทั้งระบบการศึกษาตั้งแต่ระดับปฐมศึกษาจนถึงการเรียนรู้ตลอดชีวิต พัฒนาสื่อเพื่อการเรียนรู้ปรับหลักสูตรและผลิตกำลังคนให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงและความต้องการของตลาด การวิจัยและการใช้เทคโนโลยีและสื่อเพื่อการเรียนรู้(ทิศทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2559 :19)

จุดเริ่มต้นของการศึกษาในอดีตนั้น นักปรัชญาที่มีชื่อเสียง คือโสกราตีส นักปรัชญาผู้โด่งดังในสมัยก่อนคริสต์ศักราช (333ปีก่อนคริสต์ศักราช) ผู้ที่มองว่า การศึกษาเกิดขึ้นจากการสนทนา (dialogue) โดยโสกราตีสได้สนทนากับทุกคน ทุกเรื่อง ผ่านการตั้งคำถามการสนทนาถามตอบ จนคู่สนทนาจนมุม แล้วก็จะเป็นการกระตุ้นให้คู่สนทนาคิดอย่างมีเหตุผล โสกราตีสกล่าวว่า การศึกษาของมนุษย์จะเริ่มอย่างจริงจังก็ต่อเมื่อชีวิตได้สัมผัสตามดูโลก และมนุษย์ทุกคนก็ต้องศึกษาอยู่ต่อตราบยังมีชีวิต

อยู่บนโลกนี้ เหมือนโสคราตีสได้กล่าวไว้ว่า “ トラบเท่าที่มีชีวิต ข้าจะไม่หยุดสอนปรัชญา ” และท่านก็ได้สอนปรัชญาตราบนานที่สุดท้ายก่อนการถูกตัดสินประหารชีวิตด้วยการดื่มยาพิษ

ในประเทศไทยถวัลย์ มาตรฐาน(2544) ได้อธิบายความหมายของการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ซึ่งเป็นกฎหมายแม่บทในการปฏิรูปการศึกษาของประเทศไทย ได้ให้ความหมายของการศึกษาว่า การศึกษาหมายความว่า กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542:มาตราที่ 4)ในมุมมองของผู้เขียนได้ตั้งข้อสังเกตว่า จุดมุ่งหมายของการศึกษาของมนุษย์ทุกคน คือ การมีชีวิตเพื่อความอยู่รอดในสังคม การเลี้ยงดูให้เป็นผู้ที่สามารถช่วยเหลือตนเองเพื่อความอยู่รอดของชีวิต ซึ่งแต่ละสังคมก็มีบริบทของคำว่าอยู่รอดต่างไป ถ้าในสังคมที่มีการแข่งขันสูงเราต้องเป็นคนที่มีความรู้ความพยายามในการรู้มากกว่าคนอื่นเพื่อที่จะได้อยู่รอดในสังคมนั้นๆ และสังคมแห่งอำนาจเป็นสังคมที่มีบุคคลมีการศึกษามีความรู้เหนือกว่าผู้อื่น ก็จะเป็นผู้มีอำนาจในการปกครองมากกว่า การศึกษาก็คือชีวิต หรือชีวิตคือการศึกษา

เช่นเดียวกับไพฑูรย์ สิ้นลารัตน์(2557 :3-9) ได้มองถึงยุคสมัยของการพัฒนาการศึกษากับสังคมไทย ซึ่งการศึกษาสมัยเดิม(พ.ศ.1826-2414) เป็นการเรียนรู้เพื่อตอบสนองต่อชนชั้นและชุมชนโรงเรียนไม่ใช่แหล่งการเรียนรู้ แต่เป็นที่ บ้าน วัด และวัง การเรียนรู้จะเป็นการเรียนรู้เฉพาะกลุ่มเช่นบ้าน จะเป็นการเรียนรู้เพื่อตอบสนองการทำมาหากิน วัดส่วนมากจะสอนเด็กชายเป็นหลัก จะสอนเรื่องความรู้ศีลและจริยธรรม ส่วน วัง เป็นแหล่งการเรียนรู้ของเชื้อพระวงศ์ ขุนนาง เป็นศูนย์กลางของการศึกษาทางด้านการปกครอง การบริหารวิชาชีพชั้นสูงต่างๆ ดังนั้นการศึกษาในสมัยนี้จึงเป็นแหล่งการเรียนรู้ตามความต้องการระบบสังคมสอดคล้องกับลักษณะสังคมสมัยนั้น เนื้อหาในการจัดการเรียนการสอนจะเป็นสิ่งที่ใช้ในชีวิตประจำวันของแต่ละคน สอนเพื่อใช้งานได้เป็นหลัก ชุมชนดูแลกันเอง แต่สิ่งที่การสอนในสมัยนี้เป็นไปในแนวทางเดียวกันคือเรื่องการสอนเรื่องศีลธรรมจรรยาตามแนวทางของศาสนาพุทธ และต่อมาก็มาถึง การศึกษาที่เริ่มระบบโรงเรียน (พ.ศ.2414-2475) เป็นช่วงสมัยที่ระบบอุตสาหกรรมจากตะวันตกได้เข้ามามีบทบาทในการเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษาของประเทศไทยมาก เพราะระบบโรงเรียนที่เกิดขึ้นจะมีแนวคิดเดียวกับโรงงานอุตสาหกรรม (Factory Model) กล่าวคือสถานศึกษาเปรียบเสมือนสถานที่ที่นำเอาผู้เรียนเข้ามาสู่โรงเรียนเพื่อทำการสร้างผู้เรียนที่มีลักษณะเดียวกัน ต้องการสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชาติ ต้องการให้คนทั้งชาติรู้และพูดภาษาเดียวกัน ใช้ชีวิตให้มีลักษณะเดียวกัน เพื่อการพัฒนาในระดับสูงต่อไปจะได้ใช้ภาษาไทยเป็นภาษากลาง

ในการติดต่อสื่อสาร ดังนั้นการศึกษาจึงมีการถูกบีบบังคับให้ ทุกคนที่เข้ามาเรียนต้องเรียนเหมือนกัน ไม่มีการแบ่งแยกตามความต้องการของแต่ละกลุ่มคนเหมือนในสมัยเดิม คนที่สำเร็จการศึกษาออกไป จะมีลักษณะเดียวกันการทำงานเป็นกฎเกณฑ์คำสั่ง มีวินัย มีความรับผิดชอบไม่ต้องคำนึงถึงความคิดสร้างสรรค์ เป็นการสร้างคนเพื่อทำงานรับใช้ชาติ ซึ่งก็คือราชการนั่นเอง จึงเป็นที่มาของการเริ่มระบบการศึกษา ซึ่งในต่อไป ผู้เขียนจะอธิบายถึงการเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษาในระดับพระมหากษัตริย์ ซึ่งในสมัยนั้นท่านทรงเป็นผู้นำและปกครองประเทศแต่เพียงผู้เดียวจนกระทั่งถึงการเปลี่ยนแปลงการปกครองในระบบประชาธิปไตยที่มีการจัดทำรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุด

การเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษาครั้งใหญ่ของประเทศไทย เกิดขึ้นในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างไทยกับสหรัฐอเมริกาได้เริ่มขึ้น หลังจากพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงครองราชย์สมบัติได้ 2 ปี คือ ใน พ.ศ.2412 ซึ่งประธานาธิบดีของสหรัฐอเมริกาในสมัยนั้น คือ แอนดรู จอห์นสัน(Andrew Johnson) ประธานาธิบดีคนที่ 17 แห่งสหรัฐอเมริกา โดยชาวอเมริกันได้ช่วยวางรากฐานการศึกษาสำหรับสตรีไทย โดยมีโรงเรียนชื่อว่า “โรงเรียนกุลสตรีวังหลัง” ใน พ.ศ.2418 ซึ่งการจัดตั้งโรงเรียนสตรีแห่งแรกนั้นเคยได้มีการทำมาแล้วแต่ไม่ประสบความสำเร็จในสมัยรัชกาลที่ 4 พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (ซึ่งมีปรากฏในจดหมายเหตุระเบิดแล้ว ว่า เมื่อวันที่ 14 สิงหาคม พ.ศ.2394 พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าฯ ทรงมีพระราชโองการให้พวกมิชชันนารี จัดหาสตรีชาวอเมริกันไปสอนภาษาอังกฤษให้แก่สตรีบรรดาศักดิ์ และเจ้านายเชื้อพระวงศ์ในพระบรมหาราชวัง แต่ดำเนินการได้เพียง 3 ปี ก็ต้องยุติลง) และพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงจัดระเบียบการศึกษาใหม่ จากเดิมที่เป็นการจัดการเรียนการสอนในวัดโดยพระเป็นผู้สอน ทรงจัดให้โรงเรียนมีหลักสูตรครู อาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิ โดยจัดตั้งโรงเรียนหลวงครั้งแรกในพระราชวัง มีอาจารย์ใหญ่ประจำโรงเรียน คือพระยาตรีสุนทรโวหาร (น้อย อาจารยางกูร) กล่าวได้ว่าระบบการศึกษาทั้งของผู้ชายและผู้หญิง ได้เริ่มขึ้นรัชสมัยรัชกาลที่ 5 และในสมัยนั่นเอง ทางด้านประเพณีและวัฒนธรรม ได้มีการเปลี่ยนแปลงแก้ไขธรรมเนียมทั้งในพระราชสำนักและของราษฎรสามัญทั่วไป ทรงให้เลิกธรรมเนียม ลูกหลานหมอบเฝ้ากับพื้น ให้ใช้การยี่นั้งเก้าอี้ และคำนับตามแบบตะวันตกแทน และพระองค์ทรงได้เปลี่ยนแปลงเครื่องแต่งตัวเข้าเฝ้าทั้งชายและหญิงให้เป็นระเบียบเรียบร้อย โดยให้ผู้ชายแต่งเต็มยศแบบทิวนิคของฝรั่ง ซึ่งต่อมาได้มีการดัดแปลงเป็นเสื้อนอกคอปิดมีดุมกลัดตลอด เรียกว่า เสื้อราชปะแตน ซึ่งแปลว่า แบบหลวง ส่วนผู้หญิงให้สวมเสื้อแขนยาว นุ่งโจง สวมถุงเท้า สวมรองเท้าหุ้มส้นอย่างผู้ชายด้วย และพระองค์ทรงนำการไว้พระเกศายาวเป็นตัวอย่าง เลิกประเพณีการตัดผมทรงมหาดไทย ผู้หญิงก็ทรงให้เลิกไว้ผมทรงปีก เปลี่ยนเป็นผมยาวแทน โดยพระองค์ทรงให้ข้าราชการในสำนักฝ่ายในกระทำเป็นตัวอย่างก่อน จะเห็นได้ว่า ในสมัยรัชกาลที่ 5

ได้มีการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆหลายเรื่อง ซึ่ง น่าจะเป็นการได้รับอิทธิพลจากชาติตะวันตกที่เข้ามา มีบทบาทในการวางรากฐานการศึกษาของประเทศไทย ในสมัยรัชกาลนั้นก็ว่าได้

ซึ่งต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 6 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว พระราชโอรสของรัชกาลที่ 5 หลังจากพระองค์เสด็จไปศึกษาวิชาความรู้ ณ ประเทศอังกฤษ เป็นเวลา 9 ปี พระองค์ก็ได้นำความรู้มาพัฒนาประเทศไทยทั้งการพัฒนาปรับเปลี่ยนระบบระเบียบการบริหารราชการแผ่นดิน และทรงพัฒนาระบบการศึกษาให้ก้าวทันสมัยยิ่งขึ้น โดยเปลี่ยนโรงเรียนมหาดเล็กหลวงเป็นโรงเรียนข้าราชการพลเรือน และต่อมาโปรดเกล้าฯ ให้ยกฐานะขึ้นเป็นจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อ พ.ศ.2459 ทรงให้ตราบัญญัติควบคุมโรงเรียนราษฎร์ และพระราชบัญญัติประถมศึกษาให้บังคับเด็กที่มีอายุตั้งแต่ 7 ขวบ เข้าโรงเรียนประถมศึกษา จนถึงอายุ 18 ปีบริบูรณ์ และได้ทรงขยายโรงเรียนฝึกหัดครูเพื่อผลิตครูเพิ่มขึ้น ให้เก็บเงินช่วยสมทบกับเงินอุดหนุนของรัฐบาลจากชายไทยทุกคนที่อายุ 18-60ปี นำไปปรับปรุงขยายกิจการประถมศึกษา ซึ่งในรัชสมัยนี้ ชาวอเมริกันก็ยังมีบทบาทในการช่วยพัฒนาในด้านการศึกษาต่อ กล่าวคือ ทรงโปรดเกล้าฯ ให้ปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาให้คล้ายกับของต่างประเทศ เป็นเหตุให้มหาวิทยาลัยในสหรัฐอเมริกาและอังกฤษยอมรับนักเรียนไทยที่สำเร็จการศึกษา ได้ประกาศนียบัตรการศึกษาชั้นมัธยมจากโรงเรียนในประเทศไทยเข้าศึกษาต่อโดยไม่ต้องสอบวิชาความรู้เบื้องต้น และผลจากการมีวิสัยทัศน์อันกว้างไกลของพระองค์นั้น สมเด็จพระราชบิดาเจ้าฟ้ามหิตลอุดุลยเดช กรมหลวงสงขลานครินทร์ ก็เป็นพระองค์หนึ่งที่ทรงสำเร็จการศึกษาวิชาแพทย์จากมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ดแห่งสหรัฐอเมริกา

จนมาถึงสมัยรัชกาลที่ 7 พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่มีเหตุการณ์สถานการณ์บ้านเมืองอยู่ในช่วงเศรษฐกิจตกต่ำอย่างสุดขีด เนื่องมาจากสงครามโลกครั้งที่ 1 และในสมัยนั้นก็ได้มีการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครอง ในวันที่ 24 มิถุนายน 2475 โดยกลุ่มคน “คณะราษฎร” เพื่อเปลี่ยนระบอบการปกครองจากสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบรัฐธรรมนูญ และพระองค์ทรงพระราชทานรัฐธรรมนูญชั่วคราว เมื่อวันที่ 27 มิถุนายน และได้กลายมาเป็นฉบับถาวรในปี พ.ศ.2475

ต่อมาในปี พ.ศ.2477 รัชกาลที่ 7 ทรงสละราชสมบัติเนื่องจากไม่ทรงเห็นชอบกับรัฐบาลในการออกกฎหมายบางเรื่อง และในปีเดียวกันรัฐบาลได้เชิญพระองค์เจ้าอานันทมหิตลขึ้นครองราชย์สมบัติ สันติวังศ์จักรีรัชกาลที่ 8สืบมา

เมื่อได้รัฐธรรมนูญฉบับถาวรแล้ว ก็ได้มีการกำหนดพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการศึกษา คือพระราชบัญญัติเครื่องแบบนักเรียน พุทธศักราช 2482 ในพระปรมาภิไธยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิตล และคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์(ตามประกาศประธานสภาผู้แทนราษฎร ลงวันที่ 4

สิงหาคม พ.ศ.2480) ซึ่งใน พระราชบัญญัติเครื่องแบบนักเรียน พุทธศักราช 2482 (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 56 หน้า 642-644) มีเนื้อหา ดังนี้

“ โดยที่สภาผู้แทนราษฎรลงมติว่าสมควรตรากฎหมายว่าด้วยเครื่องแบบนักเรียนขึ้นไว้จึง มีพระบรมราชโองการให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำและยินยอมของสภาผู้แทนราษฎร ดังต่อไปนี้

มาตราที่ 1 พระราชบัญญัตินี้ให้เรียกว่า “พระราชบัญญัติเครื่องแบบนักเรียน พุทธศักราช 2482”

มาตราที่ 2 ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้ตั้งแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตราที่ 3 ในพระราชบัญญัติ

“ เครื่องแบบนักเรียน ” หมายความว่าเครื่องแบบทั้งหลายที่กำหนดให้นักเรียนจากโรงเรียน รัฐบาลในความควบคุมของกระทรวงธรรมการ โรงเรียนประชาบาล โรงเรียนเทศบาล และโรงเรียน ราษฎร แต่งเครื่องแบบนักเรียน

มาตราที่ 4 เครื่องแบบนักเรียนจะเป็นอย่างไร จะให้แต่งเมื่อไรและโดยเงื่อนไขอย่างใดนั้น ให้ เป็นไปตามระเบียบที่กระทรวงธรรมการกำหนดไว้

มาตราที่ 5 ผู้ใดไม่มีสิทธิแต่งเครื่องแบบนักเรียนโดยชอบด้วยกฎหมาย บังอาจแต่งเครื่องแบบ หรือแต่งเลียนเครื่องแบบดังกล่าวแล้วนั้นก็ดี หรือจัดหรืออุดหนุนให้ผู้ใดกระทำการดังกล่าวแล้วนั้นก็ดี ถ้าการกระทำที่ว่ามานี้ให้ปรากฏแก่คนทั้งหลายโดยประสงค์จะให้เขาเชื่อถือ หรือเข้าใจว่าผู้แต่งเป็น นักเรียน ผู้นั้นมีความผิด ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองร้อยบาท

มาตราที่ 6 ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงธรรมการมีหน้าที่รักษาการให้เป็นไปตาม พระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจออกระเบียบเพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้ ระเบียบนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

พิบูลสงคราม

นายกรัฐมนตรี ” อ้างในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 56 หน้า 642-644

จากราชกิจจานุเบกษานี้ จะเห็นได้ว่า เครื่องแบบนักเรียนได้มีการกำหนดขึ้นเป็นลายลักษณ์อักษร เป็นครั้งแรก หลังจากการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ ซึ่งได้กำหนดไว้ เพียง 6 มาตรา เท่านั้น มีการ กำหนดการแต่งตัวของนักเรียนตั้งแต่ หัวจนถึงรองเท้า มีการแยกเครื่องแบบนักเรียนชายหญิง และ เมื่อได้ศึกษาการเปลี่ยนแปลงข้อระเบียบของการแต่งเครื่องแบบนักเรียน ก็พบว่า ในแต่ละสมัยที่มี

การเปลี่ยนแปลงก็เป็นไปตามสภาพสังคม เช่น ช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ระบบเศรษฐกิจของประเทศไม่ดี จึงได้มีการลดข้อระเบียบบางข้อลง และเมื่อมีการฟื้นฟูระบบการเงินที่ดีขึ้น ข้อระเบียบก็มีรายละเอียดที่เพิ่มขึ้นอีกด้วย ซึ่งในปัจจุบัน ประเทศไทยได้กำหนดใช้ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ที่กำหนดพระราชบัญญัติเครื่องแบบนักเรียน พ.ศ.2551 และประกอบกับได้มีการใช้ระเบียบปฏิบัติของแต่ละโรงเรียนเองอีกด้วย

รัทซ์ชาติ วงศ์อิฐชาติ(2556) ได้อธิบายถึงปรากฏการณ์การใส่เครื่องแบบนักเรียนในโลกตะวันตกไว้ว่าประเทศอังกฤษ สมัยพระเจ้าเฮนรี่ที่ 8 (พ.ศ.2034-2090) เครื่องแบบนักเรียนนั้นได้ถูกคิดค้นขึ้นเพื่อเป็นการแบ่งแยกระหว่างชนชั้นคนจนกับชนชั้นคนรวย ซึ่งต่อมาถึงมีการออกระเบียบการศึกษาขั้นต้น นักเรียนทุกคนได้มีเครื่องแบบนักเรียนเป็นของตนเอง แต่เมื่อหลังการปฏิวัติสังคม (social revolution) ความนิยมการแต่งกายใส่เครื่องแบบได้ลดลง และสุดท้ายหลายโรงเรียนได้ยกเลิกการใส่ชุดนักเรียนเนื่องจากแนวคิดทางชนชั้นและระเบียบที่กักกันเสรีภาพ ในสหรัฐอเมริกาโรงเรียนส่วนใหญ่ไม่มีกฎระเบียบบังคับใส่ชุดนักเรียน จะมีเพียงแค่ข้อกำหนด เช่นความสั้นของการสวมกระโปรงของนักเรียนหญิงไม่ให้สั้นเกินควร แต่โรงเรียนหลายแห่งในสหรัฐอเมริกาได้มีการกำหนดข้อระเบียบบังคับมากขึ้น

วัตถุประสงค์ในการศึกษา

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อแสดงถึงความสัมพันธ์ของชุดเครื่องแบบนักเรียนกับอำนาจในบริบทของโรงเรียนรัฐบาลในประเทศไทย

วิธีดำเนินการศึกษา

ในการศึกษาในครั้งนี้ผู้เขียนได้ทำการศึกษาแนวคิดของนักปรัชญาการศึกษาโดยเลือกใช้มโนทัศน์เรื่อง ชีวอำนาจ และ โดยการค้นคว้าจากเอกสารทางวิชาการ หนังสือ เอกสารทางประวัติศาสตร์เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงการศึกษาของประเทศไทย และเครื่องแบบของต่างประเทศ รวมจำนวน 7 เล่มกับอีก 1 บทความ แล้วนำเอกสารเหล่านั้นมาทำการวิเคราะห์ร่วมกับแนวคิดเรื่อง ชีวอำนาจ ของ มิเชล ฟูโกต์ ซึ่งเขาได้อธิบายในหนังสือ Discipline and Punish : The Birth of Prison งานเขียนที่โด่งดังของฟูโกต์ เขาได้สร้างให้เห็นถึงการทำงานของระเบียบวินัยในฐานะกลไกของอำนาจ ที่มีการแพร่กระจายแทรกซึมเข้าไปควบคุมแผนการใช้ชีวิตของมนุษย์สมัยใหม่ ฟูโกต์ได้เห็นวาระระเบียบวินัยที่แท้จริงแล้วคือเทคนิคแห่งอำนาจของโลกสมัยใหม่ที่ ทำให้เรือนร่างของมนุษย์ เป็น ผู้ถูกกระทำ

(subject) เสมือนเป็นหุ่นเชิดที่พร้อมให้ตกกลายเป็นทาสของอำนาจโดยการจัดระเบียบโดยตัววินัยเอง (Foucault, 1977 :222) 푸โกต์กล่าวว่าอีกว่า แม้ว่าระเบียบวินัยจะกลายเป็นเครื่องมือเห็นอำนาจสมัยใหม่ แต่การจะเกิดขึ้นได้ระเบียบวินัย เมื่อถึงที่สุดแล้วก็เปรียบเหมือนอวตารของอำนาจ ที่สามารถแทรกแซงกิจวัตรประจำวันของมนุษย์ โดยที่มนุษย์นั้นไม่อาจรู้ตัวได้เลยด้วยซ้ำ และนี่ก็เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ฟูโกต์ได้รับการยกย่องว่าเป็นปรมาจารย์นักคิดผู้มุ่งเปิดเปลือกละโลกการทำงานของอำนาจโลกสมัยใหม่ ที่มีเพียงยึดหยุ่นไปตามสังคม แต่ยังมีพลังในการควบคุมความคิดและการกระทำของมนุษย์มากยิ่งขึ้นกว่าอำนาจอธิปไตยซึ่งเป็นอำนาจอย่างเป็นทางการเสียด้วยซ้ำ (อรรถสิทธิ์ สิทธิดำรง, 2558)

นอกจากนี้ สรรวิช ชัยนาม(2552) ได้กล่าวไว้ว่า อำนาจได้กระจายอยู่ทุกที่ และอำนาจก็ไม่ใช้ทุกสิ่งทุกอย่าง ซึ่งในตัวของอำนาจเองนั้นได้สร้างพลังของมัน เพื่อให้พลังอำนาจเหล่านี้เติบโตและได้มีบทบาทเข้าไปจัดระเบียบ มากกว่าจะพลังเหล่านั้นกลายเป็นพลังที่ไปยับยั้งหรือขัดขวาง เหมือนอำนาจแบบองค์ปัตย์ที่เป็นอำนาจที่สร้างความหวาดกลัวมากกว่าควบคุม จึงเกิดเทคโนโลยีใหม่แห่งอำนาจที่เป็นสิทธิในการสร้างการมีชีวิตหรือสิทธิในการปล่อยให้สิ้นชีวิต (the right to make live and to let die) ซึ่งอำนาจเหนือชีวิตได้พัฒนากลายเป็นสองขั้วที่มีความแตกต่างกัน ซึ่งบางครั้งอำนาจทั้งสองนี้ ก็ทำการเกื้อหนุนกัน ฟูโกต์เรียกสองอำนาจที่ว่านั้นคือหนึ่ง อำนาจวินัย (disciplinary power) อีกส่วนคือ ชีวอำนาจ (biopower) อำนาจที่ทำให้เป็นสังคม หรือการทำให้เป็นมวลชน (massifying) เป็นมนุษย์ที่เป็นเผ่าพันธุ์ (man-as-species) ซึ่งในบทความนี้ผู้เขียนจะสนใจเรื่อง ชีวอำนาจ อำนาจที่ทำให้เป็นสังคม อำนาจที่สร้างระเบียบวินัย ในบริบทการแต่งกายเครื่องแบบนักเรียน ในโรงเรียนรัฐบาลภายใต้พระราชบัญญัติเครื่องแบบนักเรียนพุทธศักราช 2542

สรุปผล

จากผลการศึกษาเอกสารต่างๆโดยการใช้มโนทัศน์เรื่อง ชีวอำนาจ (biopower) ของมิเชล ฟูโกต์ นักคิดสมัย Post Modern ซึ่งวิพากษ์ พบว่าการใส่เครื่องแบบนักเรียนในโรงเรียนนั้น เป็นการแทรกซึมของความต้องการในการจัดระเบียบสังคม ให้เป็นสังคมแห่งระเบียบวินัยสมัยใหม่ (disciplinary society) ซึ่งก็คือการใช้อำนาจสมัยใหม่ อำนาจที่ไม่ถูกมองว่าเป็นอำนาจเหมือนการใช้อำนาจในการปกครองสมัยก่อน คือระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ แต่เป็นอำนาจที่มากับระบบการปกครองประชาธิปไตย สำหรับฟูโกต์ ชีวอำนาจคือเทคนิคในการปกครองที่มีการปูพื้นจากองค์อธิปัตย์ อำนาจจึงเป็นสิ่งที่กลุ่มคนสร้างขึ้นเพื่อสร้างความหวาดกลัวของกลุ่มคนของสมาชิกในสังคม และก็เป็นเครื่องมือในการสร้างอำนาจในการปกครองสร้างความแข็งแกร่งให้กับองค์อธิปัตย์ ดังเช่น ชุดนักเรียนไทยครั้งแรกได้เกิดขึ้น

ใน สมัยรัชกาลที่ 5 ช่วง พ.ศ. 2428 ซึ่งก่อนที่จะมีการกำหนดเรื่องเครื่องแบบในสถานศึกษานั้น สมัยรัชกาลที่ 5 ได้มีการเปลี่ยนแปลงการแต่งกายของบุคคลในพระบรมราชวังทั้งผู้ชายและผู้หญิงโดยเริ่มจากคนในวังก่อน การยกเลิกการหมอบคลานเข้าเฝ้า ให้เป็นการโค้งคำนับแบบตะวันตก เพื่อต้องการให้ชาติตะวันตกมองประเทศไทย ซึ่งตอนนั้นเป็นสยาม ว่าเป็นประเทศที่มีอารยธรรมทัดเทียมกับชาติตะวันตก การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางการปกครองครั้งใหญ่ และได้เกิดโรงเรียนของรัฐแห่งแรกขึ้น เพื่อสร้างบุคลากรมาเป็นข้าราชการเมื่อเกิดโรงเรียนขึ้น จึงเกิดพระราชบัญญัติเครื่องแบบนักเรียนฉบับแรก และผลการศึกษาบทความของรัชชชาติ วงศ์อิชชาติ(2556) เรื่องการปรากฏเครื่องแบบนักเรียนในโลกตะวันตก พบว่าไม่ได้มีรายละเอียดอะไร หรือมาจากโครงสร้างทางการจัดการระบบการศึกษา มากเท่าใด เพราะ ในราวปี 1980 มีประเด็นถกเถียงเรื่องเครื่องแบบนักเรียนว่าเป็นการลดทอนความคิดแบบปัจเจกและเสรีภาพในการแสดงออก ถึงแม้ว่าจะมีข้อโต้แย้งที่คล้ายกลับประเทศไทยที่มองว่าเครื่องแบบนักเรียนจะให้เหตุผลสนับสนุนการใส่เครื่องแบบว่าจะทำให้ผู้ปกครองและตัวนักเรียนเองลดแรงกดดันจากค่านิยมแฟชั่นและเป็นการประหยัดเงินในการซื้อเสื้อผ้าใหม่ๆ การใส่เครื่องแบบจะทำให้ผู้เรียนมีความสนใจในการเรียนมากกว่าการสวมชุดนอก และการใส่เครื่องแบบเป็นการฝึกนักเรียนให้เข้าสู่การทำงานที่ต้องใส่เครื่องแบบบริษัทที่บังคับ การใส่เครื่องแบบจะลดการแบ่งชนชั้น ลดความรุนแรงทางสังคมเช่นกลุ่มอันธพาล เพราะกลุ่มอันธพาลในอเมริกาจะมีเสื้อผ้าประจำกลุ่ม

อภิปรายผลผลการศึกษา

จากผลการศึกษาเอกสาร ผู้ศึกษาสามารถอภิปรายผลได้ว่าในปัจจุบัน อำนาจ แท้จริงแล้วคือเครื่องมือทางการเมืองของการสร้างความหวาดกลัวเพื่อการปกครองนั่นเอง อำนาจ ในที่นี้ ก็เปรียบเป็นอำนาจในการควบคุมคนที่ผ่านกฎระเบียบที่ได้แทรกซึมผ่านเครื่องแบบในระบบการศึกษาของประเทศไทย ซึ่งแนวคิดเรื่องเครื่องแบบนักเรียนนั้นมีพื้นฐานมาจากการแต่งตัวให้เข้ากาลเทศะ ดังที่กล่าวขึ้นต้นแล้ว จุดประสงค์ของการแต่งกายนักเรียนเพื่อเป็นการแยกนักเรียนกับบุคคลทั่วไป โดยการบริหารระบบโรงเรียนนั้นได้รับอิทธิพลมาจากระบบโรงงาน ซึ่งช่วงนั้นกำลังเป็นยุคเริ่มอุตสาหกรรมในประเทศไทย การบริหารงานโครงสร้างจึงได้นำระบบโรงงานมาใช้ รวมถึงคนในโรงงานจะแต่งเครื่องแบบเพื่อแสดงถึงหน้าที่รับผิดชอบของตนเองในโรงงานนั้นๆ จึงได้มีการนำเรื่องเครื่องแบบมาใช้ในระบบโรงเรียน สีของกางเกงนักเรียนจะเป็นสีกากี เพื่อแสดงถึงการเป็นโรงเรียนรัฐที่จะผลิตบุคลากรที่เป็นข้าราชการที่มีชุดเครื่องแบบข้าราชการสีกากี ซึ่งเป็นสีที่มาจากสีของแผ่นดิน แสดงถึงการรับใช้แผ่นดินนั่นเองโดยในข้อกำหนดเรื่องเครื่องแบบช่วงแรกนั้น จะเป็นการกำหนดถึงเฉพาะเรื่องเสื้อนักเรียน กางเกง รองเท้า แต่ถุงเท้า นั้น ยุคนั้นถุงเท้าเป็นสิ่งของเครื่องใช้ที่มีราคาแพง จึงไม่จำเป็นต้องใส่ถุงเท้าทุกคน ภายหลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองสมัยรัชกาลที่ 7 ในปี 2475 นั้น หลังจากการ

มีรัฐธรรมนูญฉบับถาวรฉบับแรกของประเทศไทย จอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้กำหนดพระราชบัญญัติเครื่องแบบนักเรียน พ.ศ.2482 แล้วจึงออก ระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งในตอนนั้นชื่อเดิมคือ กระทรวงธรรมการ และหลังจากมีพระราชบัญญัติเครื่องแบบนักเรียนฉบับแรก ก็ได้มีการเปลี่ยนแปลงข้อกำหนดรายละเอียดให้ตรงตามยุคตามสมัย จนถึงปัจจุบันพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่กำหนดพระราชบัญญัติเครื่องแบบนักเรียน พ.ศ.2551

จากข้อสังเกตว่า การแต่งชุดนักเรียนไปเรียนหนังสือ ไม่เห็นมีผลทำให้เด็กนักเรียนมีผลการเรียนที่ดีขึ้น ดังนั้นจะใส่ไปทำไม เปลืองก็เปลือง บางคนก็แสดงความเห็นว่าเป็นการให้เกียรติสถาบัน เกียรติยศศักดิ์ศรี ความเป็นมาอันยาวนานของโรงเรียน แต่เมื่อมองผ่านกระบวนการคิด เรื่อง ชื่ออำนาจ ของมิเชล ฟูกูเกต์ นั้น ก็สามารถเข้าใจได้ว่า เครื่องแบบนักเรียนนั้น เปรียบเสมือนพลังอำนาจทางอ้อม หรืออำนาจสมัยใหม่ ที่มีขึ้นเพื่อให้เกิดการปกครอง ของกลุ่มคนในสังคมนั้นๆ ได้อย่างมีระเบียบ ซึ่งก่อนหน้านั้น อำนาจจะอยู่ในรูปแบบของทุนนิยม ระบบเศรษฐกิจ อำนาจในระบบการปกครองแบบแบ่งชนชั้น แต่เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่อำนาจก็ได้โอนถ่ายมายัง กฎระเบียบที่รัฐได้กำหนดขึ้นเพื่อให้เกิดการควบคุมทางสังคมสะกดขึ้น ซึ่งการใส่เครื่องแบบในสถานศึกษานั้นเป็นการกำหนดตัวตน ระหว่างตัวของผู้เรียนและครูผู้สอน ผู้เขียนยังพบว่า การแต่งกายชุดนักเรียนตามระเบียบของโรงเรียน เป็นเพียงแค่เครื่องมือทางสังคมที่สอนให้คนรู้จักกาลเทศะ การเคารพครูผู้สอน เป็นเครื่องมือที่ฝึกการมีระเบียบวินัยของผู้เรียนให้ประพฤติตัวตามแบบวัฒนธรรมอันดีงาม เมื่อเรามองประเด็นที่ว่า การแต่งตัวถูกระเบียบนั้นมีผลต่อผลการเรียนของนักเรียนหรือไม่ ผู้เขียนมีความเห็นว่าเป็นเรื่องที่มีความเกี่ยวข้องอย่างมีนัยสำคัญระหว่าง ชุดนักเรียน กับผลสัมฤทธิ์การเรียนของผู้เรียน เพราะ การที่ผู้เรียนจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีนั้น ส่วนหนึ่งมาจากความมีระเบียบวินัยในตัวเอง การบังคับตัวเองในการค้นคว้าหาความรู้ ผู้เรียนต้องสร้างระเบียบวินัยในการเรียนรู้ของตนเองเพราะแต่ละคนมีแนวทางในการเรียนรู้ที่ต่างกัน นักเรียนบางคนอ่านหนังสือรอบเดียวก็สามารถเข้าใจได้หมด แต่ส่วนมากต้องอ่านหลายรอบรอบ ถึงจะเข้าใจเพื่อเป็นฐานความรู้ในการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น การบังคับตัวเองให้อ่านหนังสือ ค้นคว้าในสิ่งที่ไม่รู้ โดยมีครู เป็นผู้ให้คำปรึกษา จนได้คำตอบสิ่งนั้นมา กล่าวคือการมีระเบียบวินัยในตนเองนั้น ส่วนหนึ่งก็มาจากการมีระเบียบวินัยในสังคมด้วยเช่นกัน

แต่หากมองในเรื่องสิทธิเสรีภาพในการใส่เครื่องแบบนักเรียนแล้ว ต้องย้อนมองก่อนว่า จริงๆ แล้วเราอยู่ในสังคมที่คำว่าเสรีภาพเข้าถึงได้มากแค่ไหน เพราะเมื่อผู้ปกครองจะพาบุตรหรือหลานไปเข้าเรียนใน สถานศึกษาแห่งๆหนึ่งผู้ปกครองก็ต้องให้ความสำคัญอ่านประวัติและนโยบายของสถานที่นั้นๆ ซึ่งจะมีบอกข้อกำหนดระเบียบของโรงเรียนขึ้นมา และเมื่อรายงานตัวเป็นสมาชิกของสังคมนั้นแล้ว ก็เท่ากับว่า เราต้องรู้แล้วว่าเสรีภาพอะไรบ้างที่เราจะเหลืออยู่อะไรที่เราควรมี เพราะจริงๆแล้วการใช้ชีวิต

ศึกษาหาความรู้ในระบบโรงเรียนที่มีระเบียบเรื่องเครื่องแบบนักเรียนที่แตกต่างกันไป ไม่ใช่ช่วงเวลาทั้งหมดของชีวิตผู้เรียน หากแต่เป็นการเรียนรู้การอยู่ภายใต้สังคมสังคมหนึ่งที่มีความหลากหลาย เมื่อจบจากระบบโรงเรียนการศึกษาขั้นพื้นฐาน และศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาที่สูง นักเรียนจะกลายเป็นนักศึกษา ที่จะให้เสรีเรื่องระเบียบวินัยของเครื่องแบบ ที่มีความยืดหยุ่น มากกว่าแต่ก็ยังอยู่ในกรอบของกาลเทศะตามวัฒนธรรมของสังคมแห่งการศึกษานั้นเอง

ข้อเสนอแนะ

เรื่องอำนาจของเครื่องแบบนักเรียนนี้ จะมีความแตกต่างกันไปในแต่ละประวัติความเป็นมาของแต่ละโรงเรียนที่ไม่เหมือนกัน บางโรงเรียนก็เป็นโรงเรียนที่สร้างขึ้นในช่วงปฏิรูประบบการศึกษาในสมัยรัชกาลที่ 5 ที่มีการจัดตั้งโรงเรียน จะมีการมองเห็นเรื่องอำนาจในระเบียบวินัยมากกว่าโรงเรียนที่เกิดขึ้นทีหลังการเปลี่ยนแปลงในครั้งนั้น และโรงเรียนที่มีขนาดเล็กก็จะมีบริบทที่ต่างกันอย่างสิ้นเชิง ถ้าหากผู้อ่านบทความนี้เปรียบเทียบกับสถานศึกษาหรือในสังคมบริบทตนเองอาจจะมองเรื่องอำนาจสมัยใหม่นี้แตกต่างกันออกไป

เอกสารอ้างอิง

- ถวัลย์ มาศจรัส.(2544). **ปทานุกรม ปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 (ฉบับสมบูรณ์ฉบับแรกของประเทศไทย)**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ธารอักษร.
- ทิศทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12(2559). **เอกสารประกอบการระดมความคิดเห็นทิศทางแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12.**สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช2542:มาตราที่ 4
- พระราชบัญญัติเครื่องแบบนักเรียน พุทธศักราช 2482 และพุทธศักราช 2551
- ไพฑูริย์ สีนลรัตน์. (2557).**ประวัติการศึกษาไทย : มองผ่านยุคสมัยของโรงเรียน การศึกษากับสังคมไทย: มองผ่านยุคสมัยของการพัฒนา.** วิทยาลัยครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 56 หน้าที่ 642-644 และเล่มที่ 125 ตอนที่ 28ก หน้าที่ 44-46
- รัชชชาติ วงศ์อริชาติ.(2556) **ความเป็นมาของระเบียบชุดนักเรียนไทย อังกฤษ และอเมริกา และข้อถกเถียงสากล** สืบค้นจาก:<http://prachatai.com/journal/2013/09/48726>
วันที่เผยแพร่ 13 กันยายน 2556
- วิมล จิโรจพันธ์, ประชิต สกฤษณะพัฒน์ และอุดม เขยกีวงศ์.(2548).**หนังสือส่งเสริมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ชาติไทย.** กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แสงดาว.
- สรวิศ ชัยนาม. (2552).**จักรวรรดิอเมริกา ประวัติศาสตร์แบบทวนกระแส อัตลักษณ์ ชีวอำนาจ.** กรุงเทพฯ:ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อนุสรณ์ อุณโณ, จันทนี เจริญศรี และสลิตา ยุกตะนันท์. (2558).**อ่านวิพากษ์ มิเชล พูโกต์.** คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์: สำนักพิมพ์สยามปริทัศน์.